

Ковальчук Є.Г., Крупська Д.О.

студенти;

Заря Л.О.

кандидат педагогічних наук, старший викладач,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

МЕТОДИ ПОКРАЩЕННЯ УВАГИ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ДО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Головне завдання сучасної школи – розвиток особистості школяра, його самостійності та активності, становлення як суб'єкта діяльності, максимальна реалізація його творчого потенціалу задля сприяння всебічному та гармонійному особистісному розвитку, інтелектуальному зростанню, формуванню психічних процесів.

Сьогодні зростає кількість учнів молодших класів, у яких знизилася концентрація уваги, що зумовлює необхідність розробки психолого-педагогічних досліджень.

Проблемою уваги займалися як вітчизняні, так і закордонні психологи, науковці: Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, Г.С. Костюк, О.М. Леонт'єв, Н.А. Менчинська, С.Л. Рубінштейн, Е.Б. Тітченер та інші. Вони розрізняють три види уваги: мимовільна, довільна, після довільна. Але проблемі розвитку уваги молодших учнів до музичного мистецтва не достатньо приділяється увага в психологічній та педагогічній літературі. Необхідність дослідження методів покращення уваги молодших учнів до музичного мистецтва зумовлюється тим, що у цьому віці уважність уперше формується як риса особистості, виявляючись у розвитку мимовільної, довільної і після довільної уваги.

Для розвитку уваги більш сприятливий молодший шкільний вік. Безперечним є те, що чим раніше буде сформована увага учнів до національної та світової музичної культури, виховано бажання сприймати й розуміти її різноманітність, тим більше забезпечується можливість постійного духовного вдосконалення, міцного розвитку інтелектуального і культурного потенціалу молоді України. Актуальність цієї проблеми полягає в тому, що увага є одним з ключових компонентів навчання у загальноосвітній школі, вирішальним чинником пізнання учнями музичного мистецтва.

Мета роботи – розкрити досліджені на практиці методи та можливості покращення уваги молодших школярів до музичного мистецтва.

Музичне виховання учнів починається з набуття досвіду, складовими частинами якого є слухання музики та її створення. Навчання створює умови для формування у школярів навичок переключення та розподілу уваги. Учні поступово вчаться розподіляти увагу на зміст завдання, на свою поставу під час слухання музики та на пояснення вчителя. Науковці з'ясували, що добре відомі музичні твори сприймаються учнями на стереотипній основі, швидко й упевнено (як легко вони впізнають букви). Первинно учні вибірково бачать, чують те, що звикли бачити й чути (апперцепція – залежність сприйняття від минулого досвіду). Звичайні музичні твори сприймаються відразу, маловідьмі – структурно розгорнуто, поетапно [1, с. 40].

Увага до музичних творів залежить і від доступності навчальних завдань, поставлених перед учнями, а також від уміння вчителя так організувати процес навчання, щоб охопити ними усіх учнів класу. Однією причиною нестійкості уваги у цьому віці є передусім недостатня розумова активність учнів, зумовлена, наприклад, як недосконаліми методиками навчання, так і рівнем їхньої готовності до навчальної діяльності, нездатністю переробити труднощі, станом здоров'я тощо [2, с. 63].

Концентрація уваги учнів до музичних творів може бути достатньо інтенсивною, особливо під час виконання цікавих завдань («розпізнай», «визнач» і так далі). Але стійкість уваги у них недостатньо розвинута. Іноді незначний подразник зовнішнього середовища веде до відволікання уваги від музики [3, с. 142].

Розглянемо методи та можливості покращення уваги учнів молодших класів на уроках музичного мистецтва.

Як було визначено, розвиток властивостей і видів уваги молодших учнів суттєво залежить від вагомості, емоційності, цікавості для них музичного матеріалу, від характеру діяльності, яку вони виконують. Спостереження показали, в учнів, які мали певний досвід спілкування з музикою, музична діяльність ставала різноманітнішою. Уважно прослухана музика, вивчена пісня ліпше запам'ятовувалася, що допомагало виконанню пісень і танців, утіленню музично-ігрових образів. Уже шестилітні учні здатні були визначати не лише загальний характер музики та її настрій, а й схоплювати характерні ознаки певного жанру, наприклад, колискової пісні, танцю, маршу, передавати їх у пластиці своїх рухів, міміці.

Важливою особливістю інтересу до музики є стійкість уваги. Відомо, що вона залежить від обсягу заданої роботи. Ми побачили, надмірне навантаження стомлювало учнів і вони мимоволі відверталися від музики, яку слухали. Але й незначне навантаження також порушувало стійкість уваги та інтересу до музичного твору.

Молодші учні можуть переходити з одного виду діяльності до іншого без особливих внутрішніх зусиль. Ми відмітили, що стійкість уваги учнів вища при виконанні зовнішніх дій і нижча – при виконанні розумових. Тому в їхній навчальній діяльності ми чергували розумові заняття із заняттями зі складання мелодій, або навіть пісень, малювання, креслення. Особливо охоче учні вгадували історії, казки, пісні, при цьому уважно слухали один одного. Спостереження показали, що свої найбільш досконалі риси уваги в учнів виявлялися лише тоді, коли пісня або музичний твір особливо були цікавими для них. Тому необхідно було підготувати учнів до сприйняття музичного твору (розкриття змісту).

Ми побачили, що показники уваги учнів значно зростають в сюжетно-рольовій і дидактичних іграх. Стало зрозумілим, що розвиток уваги молодших учнів тісно пов'язаний з розвитком волі і довільності поведінки, здатності керувати своєю поведінкою.

Наші спостереження також показали, що одні учні можуть слухати музику не відволікаючись, інші – відволікаються. Зрозуміло, що внаслідок цього можливості музичного розвитку окремих дітей стають різними.

Було визначено, що стійкість уваги учнів вища при виконанні зовнішніх дій і нижча – при виконанні розумових дій. Тому в їхній навчальній діяльності

ми чергували розумові заняття із заняттями зі складання мелодій, а іноді – пісень), малювання, креслення.

Отже, дослідження показало, ефективність покращення уваги молодших учнів підвищується за рахунок збільшення обсягу наочної музично-образної інформації, яка поєднується з особистісним життєвим досвідом учнів, залученням їх до участі у різних видах творчої діяльності. Увага стає стабільною коли є ілюстративний матеріал, а також, коли зміст уроків має виражену спрямованість на поглиблене розуміння почуттів у музичному мистецтві як цілісного смислового та художньо-образного утворення. Зазначимо, що при цьому до всіх уроків обов'язковими складовими стають: музично-ритмічні вправи, спів, відображення музики в рухах, інсценування, виконання творчих завдань, музично-дидактичних ігор.

Список використаних джерел:

1. Тарасов Г. С. Психологические особенности музыкального обучения младших школьников / Г. С. Тарасов // Музыка в школе. – 1988. – № 2. – С. 80.
2. Музыкальное восприятие как предмет комплексного исследования: сб. ст. / сост. А. Г. Костюк. – К.: Музична Україна, 1986. – 126 с.
3. Назайкинский Е. О. О психологии музыкального восприятия / Е. О. Назайкинский. – М.: Музыка, 1972. – 384 с.

Кухмай Н.В.

*учитель початкових класів,
спеціаліст вищої категорії, учитель-методист,
заступник директора гімназії № 153 імені О.С. Пушкіна м. Києва*

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ. ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Державний стандарт початкової загальної освіти ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентісного підходів. Протягом навчання у початковій школі учні повинні оволодіти ключовими компетентностями, які передбачають їх особистісно-соціальний та інтелектуальний розвиток, формуються на міжпредметній основі та є інтегрованим результатом предметних і міжпредметних компетенцій [1; 2]. Відтепер в Україні, як і в інших країнах Європи працює трьохрівнева модель системи освітніх компетенцій:

- ключові (в початковій школі це перш за все вміння вчитися)
- загальнопредметні (стосуються кола предметів, пов'язаних між собою)
- предметні (формуються під час вивчення окремих навчальних предметів)

Компетентісний підхід висуває на перше місце не інформованість учня, а здатність до організації своєї діяльності (навчання). Як стверджує Хуторський А.В., освітні компетенції зумовлені особистісно-діяльнісним підходом до освіти, тому що належать виключно до особистості учня і виявляються, а